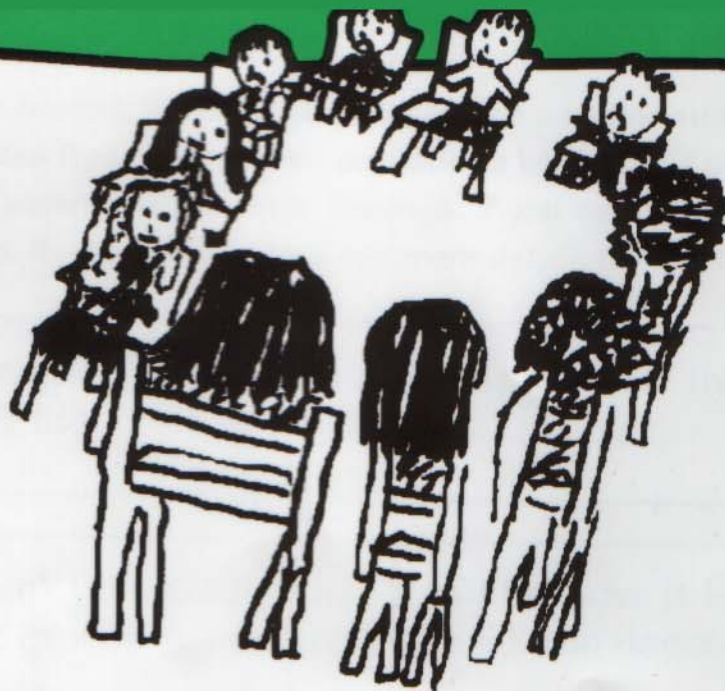

BARNES MEDBESTEMMELSE

OPPSUMMERINGSRAPPORT

Nigel Thomas and Claire O'Kane
International Centre for Childhood Studies
University of Wales Swansea

February 1998

Denne publikasjonen er oversatt med tillatelse fra forfatteren.

Originalens tittel: Children and Decision making – A summary report. International Centre for Childhood Studies. University of Wales Swansea 1998.

Forfatter: Nigel Thomas and Claire O’Kane

Oversettelse og grafisk tilrettelegging: Herdis Levang og Svein Arild Vis

Barnevernets Utviklingscenter
i Nord-Norge

Barns medbestemmelse

Introduksjon

Denne boka er et resymé av studiet ”barns medbestemmelse”.

Vi har skrevet den:

- For å informere folk om hva barn og voksne fortalte oss når det gjaldt barns deltakelse i det å ta avgjørelser
- For å gi beskjed om at barn ønsker å ha mer å si i avgjørelser som gjelder deres eget liv

I boka vil det på de høyre sidene bli gitt et enkelt resymé av forskningen, med sitat fra både barn og voksne som har hjulpet oss.

På de venstre sidene vil det være detaljert informasjon om resultatet av forskningen. Ønsker du lett lesning, kan du holde deg til de høyre sidene. Ønsker du derimot mer utfyllende informasjon, bør du lese de venstre sidene.

” Alle mennesker bør få ha mer å si i avgjørelser som gjelder deres eget liv”
(gutt 12)

” Jeg synes man skal få ha mer å si, fordi det er ikke rettferdig at de voksne skal ta alle avgjørelsene” (jente 10)

” Hvis de ikke snart lar meg få si min mening, kommer jeg til å rope ut ´hør hva jeg har å si!’ (gutt 12)

Introduksjon

Denne boka er laget for å gi et resymé av forskningen rundt barn som blir tatt hånd om av lokale myndigheter og deres muligheter til å delta i avgjørelser og valg i eget liv. Målet vårt er å rapportere om våre forskningsresultater på en ordentlig måte, med hovedvekt på det vi lærte om barnas egne opplevelser av deres situasjon.

Vi håper denne boka kan hjelpe andre med å forstå viktigheten av at barn og unge blir tatt mer med i avgjørelser og valg som angår dem selv og deres liv.

Boka inneholder informasjon om:

- **Hensikten og bakgrunnen med forskningen**
- **Eksempler på deltakelse** (fra en undersøkelse rundt prosessen av barns mulighet ved avgjørelser)
- **Barn og voksnes erfaringer og synspunkt** (fra en intensiv-studie av en gruppe barn og de voksne som har ansvar for dem)
- **Hvorfor barn vil ha mer å si**
- **Virkninger i etterkant av forskningen**
- **Hvorfor det er så viktig å ta barn mer med i valg og avgjørelser**
- **Anbefalinger/henstillinger fra forskningen**

Hensikten med undersøkelsen

Hensikten var å finne ut hvor mye barn mellom 8 og 12 år, som ikke bor hjemme hos foreldrene sine, blir tatt med i valg og avgjørelser. Noen mener barn i denne alderen er gamle nok til å ha mer innflytelse i viktige avgjørelser, mens andre mener de er for unge. Det er et vanskelig tema, full av tvil og dilemmaer. Vi ønsket å se nærmere på disse usikkerhetene og belyse dem nærmere. Først og fremst ønsket vi å høre hvordan barna selv så på situasjonen sin, og om de følte de hadde nok å si i valg og avgjørelser som gjaldt dem.

Boka inneholder informasjon om:

- Hvorfor og hvordan vi gjennomførte undersøkelsen
- Ulike måter barn deltar i avgjørelser
- Barn og voksnes erfaringer og synspunkt
- Hvorfor barn ønsker å ha mer å si
- Våre planer videre
- Gode idéer for framtida

Hvorfor undersøkelsen ble gjort:

- Vi ønsket å finne ut hvor mye barn, som ikke bodde hjemme hos sine foreldre, ble hørt i avgjørelser
- Vi ønsket å se hvor flinke sosial- og omsorgsarbeidere var til å gi barna mer innflytelse i avgjørelser og valg
- Vi ønsket å høre barnas opplevelser og synspunkt

Hvordan vi gjennomførte undersøkelsen:

- Undersøkelsen ble gjort i 1996 og -97
- Syv lokale myndigheter i England og Wales hjalp oss
- Vi spurte nesten alle barn i alderen 8-12, til sammen 225 barn, som var under omsorg utenfor hjemmet
- Først fant vi ut noe om hvor mye barna fikk ta del i valg og avgjørelser
- Så studerte vi 47 barn mer detaljert – vi snakket med alle barna og de voksne som hadde ansvar for dem. Vi møtte hvert barn alene og i tillegg også i grupper på ´aktivitetsdager´
- Nå ønsker vi å dele våre resultater og observasjoner, slik at andre kan lære av dem

Hvordan undersøkelsen ble lagt opp:

Undersøkelsen ble gjennomført i 1996 og -97 i syv lokale myndighetsområder i Wales og England. I den første fasen foretok vi en rundspørring for å samle inn basis informasjon om alle barn i alderen 8-12, som på det tidspunktet ble tatt hånd om av lokale myndigheter. Vi samlet inn opplysninger fra sosialarbeidere for å få et komplett bilde av barns situasjon og deres deltakelse i møter der viktige beslutninger ble tatt. Neste skritt var en detaljert studie av 47 barn, med en omfattende studie av hvert enkelt barn

Denne undersøkelsen innholdt:

- Individuelle intervju med barnet
- Intervju med sosialarbeiderne og omsorgsarbeiderne deres og i noen tilfeller foreldrene
- Aktivitetsdager, med de fleste barna, i grupper

Tredje fase består av tilbakemeldinger og videre diskusjoner med myndigheter, analyser og skrivning, samt forberedelse av en mengde materiale som skal være til hjelp i videre praksis.

Etiske sider ved undersøkelsen:

Da vi startet denne undersøkelsen var vi klar over de moralske vanskelighetene knyttet til det å gjøre en slik sensitiv undersøkelse med barn, særlig med barn som ikke bor sammen med sine egne familier. Med hjelp fra de voksne som var involvert, forsøkte vi å forsikre oss om at barna fikk nok info slik at de lettere kunne ta et valg om de ville være med på undersøkelsen eller ikke. Vi ordnet også en rekke "deltakelses-aktiviteter" for å gjøre møtene så morsomme og interessante som mulig.

Til slutt så understreket vi at alt som barna og de voksne fortalte oss på møtene, forble konfidensiell mellom de involverte i studien.

Hva vi gjorde for å få folk til å delta i studien:

- Vi innså at det kunne være tøft for noen barn å delta i undersøkelsen
- Vi lagde noen barnevennlige infobrosjyrer
- Vi ga barna valg – om de ville delta eller ikke, og på hvilken måte de ønsket å være med
- Vi sørget for å få støtte og tillit fra de voksne som hadde ansvar for barna
- Vi brukte ”deltakelses-aktiviteter” for å gjøre undersøkelsene mer morsom og interessant.
- Alt som ble sagt av hver enkelt person ble holdt konfidensielt.

”Det må jeg si... jeg har aldri tidligere følt meg så trygg på å snakke om disse tingene. Jeg tror ikke jeg noen gang har følt så stor tillit til noen når jeg har snakket om det” (gutt, 12)

Ulike måter barn deltar i å ta avgjørelser:

Noe av det vi fant i undersøkelsen:

- Flere barn blir tatt med på avgjørelser nå enn tidligere
- Noen barn deltar ofte, mens andre knapt deltar i det hele tatt
- Eldre barn blir oftere spurt enn de yngre
- Barn deltar oftere når forholdene er stabile og alle fungerer bra sammen

Hva vi fant og kjennetegn ved barns deltakelse i avgjørelser:

Vi fant en markant økning på barn i alderen 8-12 år sin deltakelse i beslutningsspørsmål, sammenlignet med hvordan bildet var få år tilbake.

55% av barna fikk være med på hele møtet som angikk dem, og ytterligere 6% fikk være med på deler av det.

Barnas deltakelse varierte veldig:

- Noen barn blir holdt fullstendig utenfor i prosessen rundt bestemmelser og valg
- Andre blir kun informert om resultatet
- Noen får muligheten til å delta, men får ingen støtte og får heller ikke forberedt seg
- Andre blir fullt ut informert og rådspurt
- Mens andre igjen er fullt ut aktive deltakere

Barn i denne aldersgruppen blir som regel oftere og oftere tatt med i slike prosesser etter hvert som de blir eldre:

38% av 8-åringene ble spurt om å være med på hele eller deler av møtene deres, mens 66% av 10-åringene og 85% av 12-åringene ble spurt.

Andre faktorer som sannsynligvis påvirker barn med hensyn til deres deltakelse på møter:

- Barn blir sannsynligvis oftere spurt om å være med på møtene når situasjonen deres er stabil og mindre dersom store, viktige avgjørelser skal taes
- Barn blir oftere med når det blir brukt LAC-spørreskjemaer på møtet.
- Barn synes det er lettere å delta på møtene når det er enighet mellom familien og omsorgstjenesten og motsatt dersom det er konflikt

Sosialarbeiderne rapporterer at de fleste barna som er tilstede på møtene tar aktivt del i møtet og er med på å påvirke resultatet av disse. Samtidig viser det seg at barna har mindre innflytelse på resultatet dersom meningene deres er i konflikt med sosialarbeidernes.

Til tross for at mange møter nå holdes i barnas hjem, blir barna likevel ikke orientert om når møtet skal være, hvem som skal delta eller hva som skal diskuteres.

Det er veldig sjelden barn blir tilbudt advokat eller annen støtte ved møtene. Ofte blir de heller ikke informert om mulighetene til å klage eller retten til lydopptak, bare 26% hadde fått benyttet seg av denne muligheten.

Mange sosialarbeidere benytter lite ikke-verbal kommunikasjon med barna, slik som aktiviteter eller tegning.

Hva sosialarbeiderne fortalte

”Jeg tror det vi her lurte på er ved hvilken alder barna når det stadiet der de selv må få lov å gi uttrykk for sine meninger, og er vi for overbeskyttende når vi ikke lar dem få lov til det? På den annen side, vil denne framgangsmåten gjøre inngrep på naturligheten ved situasjonen?”

”Jeg informerer henne alltid om rapportene, om alt sammen... I tillegg kan hun velge om hun ønsker å skrive ned noe eller jeg kan sette ord på det hun vil si”.

”Han dukker aldri opp. Han liker ikke møter, men hans uttalelser og meninger kommer til uttrykk gjennom referat fra konsultasjoner.”

”Hvis det er noe arbeid som må gjøres, så bør det sannsynligvis bli gjort *utenom* møtene. Hvordan kan du plassere et barn sammen med et halvt dusin voksne og forvente at det skal samarbeide?”

”Jeg følte at det ikke hadde noen hensikt at han var tilstede på den type møter. Det var mye diskusjon rundt oppførselen hans og hans vanskeligheter med å få kontakt med andre. Det var mange ting de voksne trengte å snakke om”

”På noen møter så blir barnet sett på som vanskelig, hvis han eller hun blir sint. Men det er ofte når de føler at andre tar avgjørelser for dem.”

”På bakgrunn av dette intervjuet ser jeg at jeg nok bør gi ham større muligheter til å snakke for seg.”

Barnas og de voksnes erfaringer og synspunkt

Det var mange ulike synspunkter og meninger når det gjaldt spørsmålet om barn skal inkluderes eller ekskluderes fra deltakelse i avgjørelser.

De følgende tre inndelingene...

- Avgjørelser i barns liv
- Avgjørelser som taes der barn ikke bor sammen med foreldrene sine
- Inkludere barn i avgjørelser/valg

...lar oss få dele barn og voksnes betraktninger og opplevelser.

Avgjørelser i barns liv

Viktigheten av barns mulighet til deltakelse

Det er veldig tydelig:

- At voksne generelt ikke hører på barn i denne aldersgruppen
- At barn er bedre i stand til å snakke om sine opplevelser og følelser enn hva folk tror
- At barn ønsker mer å si i avgjørelser som gjelder deres eget liv
- At barn synes alle skal bli hørt og behandlet rettferdig

Vi lever i et samfunn og med en kultur der barn generelt ikke blir hørt, rådspurt eller involvert i avgjørelser som blir tatt. Barn sier klart i fra at voksne ikke hører på dem. De overser dem, utelater dem, avbryter, endrer på det de sier eller ”kjører over” dem og det de sier.

Vi lever også i et samfunn der det er en voksende frykt med hensyn til barns sikkerhet. Dette skyldes økende fattigdom, arbeidsledighet, kriminalitet, narkotika, misbruk og bortføringer av barn, trafikk og miljøforurensing. De voksnes økende frykt har ført til at barn får mindre og mindre plass å boltre seg på.

Barnevernlovgivningen har påvirket barns ønske om å få bli med i prosessen rundt det å ta avgjørelser. Økende publisitet rundt FNs barnekonvensjon vil kanskje være med å øke folks bevissthet ytterligere.

Barnas og de voksnes erfaringer og synspunkt

Denne delen av boka er delt inn i tre:

- Avgjørelser i barns liv
- Avgjørelser som taes der barn ikke bor sammen med foreldrene sine
- Inkludere barn i avgjørelser/valg

Avgjørelser i barns liv

Bakgrunn:

- Barn skjønner og er i stand til mer enn mange voksne tror
- Generelt hører ikke voksne særlig mye på barna
- Barn har mindre frihet når de voksne er bekymret for deres sikkerhet
- Etter "Children Act"¹ og FNs barnekonvensjon kom, har man begynt å høre mer på barna

"Tror du de voksne stort sett hører på barn på samme måte som de hører på andre voksne?"

"De fleste – jeg sier ikke alle, men de fleste hører mer på de voksne enn på barna, tror jeg. Jeg tror de liker å 'gjøre seg til' på en måte og si; "vel, vel, hun er jo bare et barn – hvem bryr seg, vi er større og kan gjøre som vi vil!" (jente, 10)

"Det er viktig for meg å være med på disse beslutningene fordi...det er om *meg*. Jeg synes de voksne skulle lytte mer til hva jeg synes om disse tingene". (jente, 9)

¹ Barnevernlovgivningen i England og Wales

Avgjørelser som er viktige for barn

Barn har sine egne synspunkt, ønsker og interesser. Daglige, kortsiktige avgjørelser som gjelder deres framtid kan være like viktige for dem som langsiktige. Når man tar seg av og jobber med barn så må de voksne innse viktigheten av daglige avgjørelser i barns liv, samt sørge for at barn får nok tid og mulighet til å uttrykke sine synspunkt rundt disse.

De avgjørelsene/bestemmelsene som oftest ble nevnt som viktig for barna var: hvor de går, hva de gjør, når de kan få se familien, skolen, lek, hvor de bor, hvilke venner de har, tid de må være inne, hvordan de kler seg, hva de spiser, leggetid, idrett, TV, hjem og husarbeid.

I tillegg var det noen barn som hadde sterke meninger når det gjaldt: hvorfor de er under omsorg, lommepenger, det å være hos venner og hvordan de oppfører seg.

Det er forskjell på kjønn og alder når det gjelder hva som er viktigst for barna.

Guttene snakker mer om aktiviteter, spill og lek og når de må være inne, mens jentene fokuserer mer på forhold og vennskap, kontakt med familie, skole og hvorfor de er under omsorg.

Illustration by Ashley aged 9

Avgjørelser som er viktige for barn

- Daglige avgjørelser er veldig viktig for de fleste barn
- Det ble ofte snakket om bestemmelser sånn som 'hvor jeg går' og 'hva jeg gjør'
- Avgjørelser som gjelder 'når jeg kan se familien' og 'hvor jeg bor' er også veldig viktige.
- Det er forskjeller på hva slags bestemmelser jentene synes er viktige i forhold til hva guttene synes.

"De tingene jeg vil diskutere er: når jeg ser min mor - kan jeg da bli adoptert?, leggetid, hvor mye lomme penger jeg skal få, om vi får beholde kattungene eller ikke, og om vi kan bruke telefon". (jente, 12)

"Jeg går bare ned i parken og spiller fotball... det er avgjørelsene våre, som med vennene mine". (gutt, 12)

"Fosterhjem, ja... sånn som de velger det, men jeg kan si om jeg liker det eller ikke. Det er det alle sosialarbeiderne har gjort. Vel, egentlig har jeg mye jeg skulle sagt når det gjelder det, for de vil ikke plassere meg et sted jeg ikke liker". (gutt, 12)

"Jeg har vært her i ca. 4 måneder, men jeg hadde ikke noe valg. Den første plassen jeg kom til, fikk jeg ikke besøkt først, de bare tok meg dit. Dette stedet fikk jeg besøke, men jeg ville egentlig ikke hit. De bare ordnet så jeg havnet her". (gutt, 9)

Personer som er viktig for barna

Barn synes de voksne som de bor sammen og som de stoler på skal ha mest å si i daglige avgjørelser. De vil ikke at voksne som de ikke kjenner skal ta avgjørelser som gjelder dem.

De respektive rollene til foreldre, fosterforeldre, barnas 'hjemmearbeidere' og sosialarbeidere til et barn og avgjørelser rundt dette, varierer ut fra en rekke faktorer. Blant annet slektskap, fellesinteresser, stabiliteten rundt situasjonen og de rettmessige forhold.

Delte oppgaver i forbindelse med avgjørelser er enklere når de ulike partene jobber i fellesskap, og vanskeligere når det er uklare forhold og roller. Noen sosialarbeidere ser på sin rolle som en koordinator som lytter til alles meninger og så tar avgjørelser til barnets beste, mens andre ser på seg selv mer som en advokat for barnet. Noen få barn snakker om hjelp fra søsken og venner når det gjelder det å ta avgjørelser og valg.

Barns opplevelser rundt det å få være med på avgjørelser

Mange barn er på ulike måter med på avgjørelser som angår dem. Det ser ut som om barn har mye å si i små valg, men at de voksne har mer å si i større avgjørelser. Barn forteller at de får mer å si etter hvert som de blir eldre, de har mer tillit, får bedre forklaringer og etter hvert blir de voksne mindre beskyttende.

Barns liv er satt opp av voksnes grenser. Daglig må de spørre om lov, de må forhandle og følge regler. Deres opplevelse av omsorgsdelen er at det er noe de har lite kontroll over. De fleste barna har lite de skulle sagt når det gjelder spørsmålet om å bli tatt hånd om av andre enn familien. Opplevelsene fra skolen er også at de er formet av kontrollerende krefter, uten mulighet til å påvirke beslutningene.

Konflikter oppstår på mange måter, avhengig av barnet, de voksne som har ansvar for barnet og situasjonen. Barn som er under omsorg har ofte en rekke voksne å forholde seg til. De fleste barna er klar over at foster- og omsorgsarbeidere ikke kan straffe barna fysisk. "Husarrest" er den vanligste formen for straff.

Tyrannisering er en utbredt opplevelse og kilde til bekymring hos mange barn. Rettferdighet er veldig viktig for barn. Samtidig som de forstår viktigheten av at grenser blir satt, for deres egen sikkerhets skyld, vil de også bli behandlet rettferdig og få samme frihet som vennene sine. Barn liker ikke når sosialomsorgstjenesten trenger inn i deres dagligliv. For eksempel så uttrykte mange barn sterke meninger angående de reglene de møtte når de skulle bo hos venner, som jo er et helt vanlig ønske i barndommen.

Personer som er viktige for barna

- Personer som står dem nær og som de stoler på er de viktigste
- Det er lettere for barn å snakke når voksne fungerer bra sammen
- Noen sosialarbeidere jobber nært opp mot barn – andre jobber mer med de voksne

”Er det noe som gjør det lettere å snakke med enkelte personer”?

”Fordi du kjenner dem godt så vet de hva du føler og sånn”. (jente, 12)

Barns opplevelse rundt det å være med på avgjørelser

- Noen barn har mer de skulle ha sagt enn andre
- Ting endrer seg etter hvert som barna blir eldre
- Barn har satte grenser og regler å følge
- Husreglene er forskjellige på hvert sted
- Konflikt og disiplin ble håndtert på ulike måter
- Tyrannisering er et problem mange barn møter
- Rettferdighet er veldig viktig for barn
- Barn får ofte mer å si i ’små’ avgjørelser og mindre i ’store’ avgjørelser
- Noen barn synes det er lettere å ta del i beslutninger når de føler seg ’etablert’
- Barn mangler kontroll på en del viktige områder i livet – for eksempel skole og det å bli tatt hånd om av andre enn familien

”Hva tror du vil endre seg når det gjelder det å ta avgjørelser etter hvert som du blir eldre”?

”Noen folk sier nei sjeldnere. For dette er hvor jeg vil gå og dette er det jeg vil. De sier nei sjeldnere”. (gutt, 9)

Barn liker ikke når sosialarbeidere forhindrer dem fra å se medlemmer av familien deres, eller gir selvmotsigende meldinger om når de kan se dem eller hvorfor de ikke kan møte dem. Noen barn synes det er lettere å være med på å ta avgjørelser når de gir slipp på fortida og føler seg etablert der de bor.

Alle hjem har sine egne regler, grenser og måter å vise omsorg på. Barn som skifter mellom ulike plasser må rette seg etter forskjellige typer regler, og derfor er måten de blir forklart på og samarbeid med barna veldig viktig.

'Choice' an illustration by Ashley aged 8

”Når jeg ville se mamma, var det ingen som ga meg noe valg. Det var bare sosialarbeideren som sa at jeg ikke fikk lov til å treffe henne. Mamma ville treffe meg, men ingen andre ga henne en sjanse”. (jente, 12)

”Neste nå - når jeg ser mine brødre og søstre, for jeg er glad i dem og jeg har veldig lyst til å møte dem”.
”Og får du treffe dem”
”Ja, en gang iblant, men nå er det tre år siden sist jeg møtte dem”.
”Så, hvem tar disse avgjørelsene om når du skal få treffe dem, og hvordan gjøres det”?
”Når jeg skal få møte dem... sosialarbeideren”. (gutt, 10)

”Jeg var ganske ung da jeg begynte å forstå, og etter hvert som jeg ble eldre ble jeg forklart hva som kom til å skje med meg – sånn som at jeg over lengre tid skulle være under omsorg”. (jente, 10)

”Jeg hadde lyst å snakke om dette med å sove hos andre. Jeg spurte om jeg kunne få overnatte hos noen venner her en dag, og fostermoren min sa ´nei, det kan du ikke´, fordi det er en masse regler om dette og vi har ikke lov”. (jente, 12)

”Er det noen avgjørelser du *ikke* synes gjør noe at de tar”?
”Vel, jeg synes det er greit at de bestemmer når jeg skal få komme til mamma og pappa – fordi jeg synes det er vanskelig”. (gutt, 12)

”Jeg skulle ønske jeg kunne være ute like lenge som vennene mine, men det kan jeg ikke”. (gutt, 11)

Deltakelse i avgjørelser når barn er under omsorg

Barns deltakelse på oppfølgingsmøter

Barn ser på oppfølging forskjellig, som muligheter der folk: sjekker om du er glad, tar avgjørelser om deg, stiller deg spørsmål eller planlegger framtida di.

Noen få barn visste litt om hva oppfølgingsmøter var. Barn velger å være med på møter av ulike grunner:

- 'fordi det er livet mitt'
- 'jeg vil ikke at folk skal ta avgjørelser bak min rygg'
- 'for å få vite hva som skjer'
- 'fordi det forventes av meg'

Mange barn er forberedt på å være med på formelle møter, selv om de synes de er kjedelige eller utrivelige.

Av forskjellige grunner velger noen barn og ikke delta på møtene:

- noen synes møtene er for kjedelige
- noen har tidligere hatt utrivelige opplevelser
- noen velger å unngå konflikt
- andre føler seg ikke trygg nok til å delta

Barn som er til stede på møtene sier som oftest at de føler de har støtte og at de blir hørt på, men at de skulle ønske de kunne være bedre forberedt. De fleste barna tror ikke de har noen særlig innflytelse på resultatet av møtene.

Barn hadde masse ideer for hvordan møtene kunne gjøres mer interessant og trivelig.

Deltakelse i avgjørelser når barn er under omsorg

Barns deltakelse på oppfølgingsmøter

- folk har forskjellige meninger om hva som er poenget med disse møtene: noen tror det er for å sjekke at alt er bra, andre tror det er for å ta avgjørelser for framtida.
- Barn har forskjellige meninger om hvorfor de bør gå: noen liker å gå på møtene, men mange ønsker ikke.
- Vi ba barna vurdere ulike sider ved møtene: hovedsakelig følte de støtte og at de ble hørt på, men de kunne ønsket seg bedre tid til å forberede seg
- De fleste barna trodde ikke de hadde så mye innflytelse på avgjørelser som ble tatt
- Bare noen få barn får muligheten til å ha med en som støtter deres syn til møtene
- Gjennomgangen burde være en del av diskusjonene med barnet både før og etter møtene og også ellers
- Barn fortalte oss om ting som gjorde slike møter både vanskeligere og enklere

”Jeg synes egentlig ikke noe om møtene, men stort sett er jeg med på dem fordi jeg ikke vil at de skal snakke bak min rygg”. (gutt, 12)

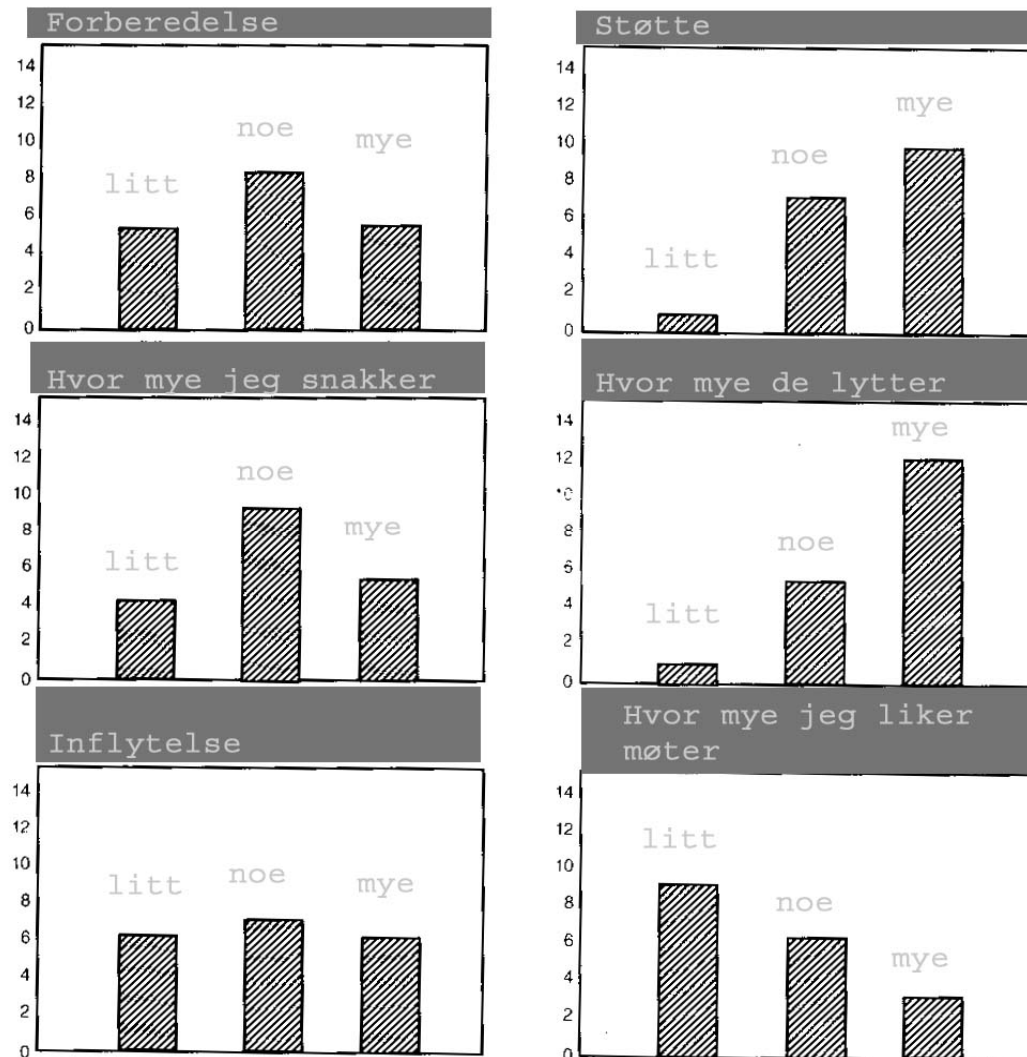
”De voksne går på sånne oppfølgingsmøter, fordi det er de som kommer til å ta avgjørelsene”. (jente, 10)

”De snakker om skolen din, hvordan det har gått med deg, hva du synes om fosterforeldrene dine, og om noe er galt. Om noe er galt, eller om det er ting du ikke liker”... (gutt, 12)

Hvordan barna rangerte møtene deres

Øvelsen 'bønner i krukka'

Vi ba noen av barna som hadde deltatt på møtene å vurdere ulike sider ved opplevelsen ved å putte et visst antall bønner ned i forskjellige, merkede krukker. Dette gjorde dem i stand til å snakke om svarene sine, i tillegg til at det ga oss nyttig informasjon. Atten barn var med på denne øvelsen og resultatene kan sees under.

Vi fant ut at veldig lite uavhengig støtte blir benyttet, og få barn blir oppmuntret til å ta med en venn.

Møter må sees på som del av en større prosess. Forberedelse og kommunikasjon både før og etter møtene, er viktige for barns ønske om deltakelse.

”Hva er med på å avgjøre hvilke møter du vil være med på”?

”Det er avhengig av hvor mange folk som er der... og om jeg blir fortalt på forhånd hva møtet skal dreie seg om. Og hvis jeg sier ” nei, det møtet har jeg ikke lyst til å være med på så bryr de seg ikke om det”. (jente,11)

”Visste du hva møtene skulle dreie seg om”?

”Nei, jeg hadde ingen anelse. Det var bare å ta det som måtte komme. (gutt, 12)

”Hadde det ikke vært for at jeg kjedet meg sånn, så kunne jeg vært der lengre og snakket mer”. (gutt, 10)

”Det var pleieren og læreren min som for det meste snakket. Jeg sa litt... jeg valgte å sortere ut ting, ikke si så mye”. (gutt,12)

”Snakket du mye på møtene”?

”Nei, fordi de sa alt ammen. De lot meg ikke si noe som helst”. (gutt, 12)

”De hører på meg – jeg sier ikke at de vil gjøre noe med det, men de vil høre... Hvis de vil gjøre noe så gjør de det – og vanligvis er det ikke noe jeg kan gjøre for å endre på det”. (gutt 12)

”Det å ha en sosialarbeider og fosterforeldre gjør det enklere, de snakker med meg og mamma. Pappa gjør det bare vanskeligere dersom han dukker opp”. (gutt,12)

Enkelte ting gjør møtene vanskeligere for barn:

- De føler at alle øyne er rettet mot dem
- At livene deres blir diskutert av fremmede
- Å ikke vite hva som vil bli sagt og hvem som vil være tilstede
- Møter som varer for lenge

Det er også enkelte ting som gjør det lettere for barn å delta:

- At de kjenner alle som er tilstede
- At de er forberedt og har støtte
- At de får velge hvordan de skal være med
- Får tid til å si hva de synes

Noen barn får ikke være med på møtene på grunn av konflikter. I noen tilfeller benytter de voksne ulike metoder for å begrense konflikter, med forberedende arbeid og noen ganger holdes separate møter.

Sammenlignet med oppfølgingsmøter, så blir barn oftere invitert til å være med på planleggingsmøter enn på gruppemøter, saksdrøftinger eller skolemøter.

Å samarbeide med hjelpeapparatet

Barn ønsker å leve et så normalt liv som mulig. Sosialarbeidernes besøk og deres innblanding kan bli sett på som inngrep i barnas normale liv. Sosialarbeidere må finne den riktige balansen mellom støtte og det å være tilgjengelig for et barn som er under omsorg.

Noen barn og pleiere, spesielt de som er under omsorg over lengre perioder eller de som blir tatt hånd om av slektninger, ønsker ikke kontakt med barneverntjenesten. Samtidig så har fremdeles sosialarbeiderne ansvar for barnet og må forsvare sitt engasjement.

Noen fosterhjem synes det skulle vært et annet system for barn som er under omsorg i lengre perioder, noe som legger større vekt på normalisering.

Systemet med sosialtjenester blir sett på som byråkratisk, overkontrollerende og med lite ressurser. Det blir gitt lite rom for kreative profesjonelle. Mangel på ressurser sammen med ubøyelige fremgangsmåter, kan gjøre det vanskelig å gi barna de svarene og den hjelpen de ønsker og trenger. Møtet med hjelpeapparatet kan gjøre at barna føler seg maktesløs.

Få myndigheter hadde eksakte planer for hvordan de skulle få barn mer med i beslutningsprosesser. Det er veldig få muligheter for barn å komme sammen i grupper, eller være med i prosesser sammen med sosialtjenesten.

Å samarbeide med hjelpeapparatet

- De fleste barna vil ha et så normalt liv som mulig
- Sosialtjenester kan gjøre det vanskeligere å ha et vanlig liv
- Sosialtjenester kan noen gang virke for masete og strengt
- "Children Act" har endret på noen ting – men ikke alle
- Lokale myndigheter trenger å planlegge hvordan barn skal bli hørt
- Barn delte sine synspunkt om hva som for dem var den 'ideelle sosialarbeider'

"De tror de styrer livet mitt, men jeg tenker: nei, det gjør dere ikke". (gutt, 12)

"Jeg tror man skulle gjort mye mer for å normalisere livene deres. Vi vet at de trenger å føle seg helt trygg, men i realiteten er det ingen måte å gjøre det på. Du må bare gjøre så godt du kan. Det samme som om du var en normal forelder. Hvis et barn ble tatt vare på uten noen risiko, da lever det vel ikke, gjør det vel"?
(fosterpleier)

"Som når han nå vil gå på ungdomsklubb og camping, så må vi ha alle sjekket av politiet først. Dette får barna til å føle seg så annerledes, som om det opplyses at de er under omsorg". (fosterpleier)

"Jeg synes at man med dette omsorgssystemet gjør en stor del av samfunnet avhengig og ikke uavhengig – fordi de ikke føler at de har noe makt til å ta avgjørelser, og det er ikke sikkert det automatisk endrer seg når de blir 18".
(fosterpleier)

"Jeg har aldri hatt nok valg". (gutt, 12)

Uansett, en av de lokale myndighetene vi undersøkte forsøkte å starte prosessen mens vi holdt på med undersøkelsen, ved å arrangere ” barnas rådslagningsdag” for barn og unge.

De fleste byråer har ikke barnevennlige klagesystemer.

Barn beskriver **den ideelle sosialarbeider** som en som

- Har gode kommunikasjons- og lytteegenskaper
- Er forståelsesfull, hjelpsom og omsorgsfull
- Er rettferdig og til å stole på
- Er positiv
- Er villig til å snakke for deg
- Og som tar deg med ut av og til

Barna bemerket ofte at de ikke visste på forhånd at sosialarbeiderne skulle besøke dem. Det ser ut som om de fleste sosialarbeidere besøker barna når det passer dem selv eller ved bestemte avtaler med pleierne. Sosialarbeidere burde møte barna oftere for rådslagning, samt bli mer tilgjengelig på telefon for pleiere og barn.

Illustration by Ashley aged 8

”Jeg vet ikke om det er noen vei utenom, vi kan ikke si at vi aldri vil komme å se etter deg , fordi det er ansvaret vårt. Men jeg tror man må godta at de har sine egne liv og at de ikke ønsker at sosialarbeidere skal puste dem i nakken hele tiden”. (sosialarbeider)

”Vi har begge en rettskjennelse. For eksempel hvis jeg har lyst til å sette opp teltet mitt i hagen, så måtte jeg ha spurt kan jeg få sove der ute? Jeg måtte ha spurt sosialarbeideren, så måtte han ha spurt retten, og 5 år senere ville jeg kanskje fått svar”. (gutt, 14)

”På den ene side så ønsker hun å være en del av familien og i 95% av tiden så er hun det... Men så dukker det opp ting som får henne til å tro at hun er den *rare* på en måte. Som da det skulle være en skoletur, for eksempel, der hun ville bli borte i flere dager, så sa jeg ” jeg kan ikke si at du helt sikkert får være med, for jeg har ikke lov til å skrive under på det – det er moren din eller sosialtjenesten som må bestemme det.”
(fosterpleier)

”Hvordan synes du en god sosialarbeider skal være?
At de ikke tar avgjørelser for deg og at de hører på deg. At de lar deg få snakke ferdig, uten å avbryte deg”. (jente,11)

Hvordan er den ideelle sosialarbeider?

- ”Det er en du kan snakke til”. (gutt,10)
- ”En god lytter”. (jente,10)
- ”En som hjelper deg å få orden på problemene dine”.(jente,12)
- ”Snill”. (gutt,12)
- ”Sans for humor er viktig”. (jente,10)

Å ta barn med på avgjørelser

Faktorer som påvirker barns mulighet til å bli hørt

Mange faktorer påvirker barns mulighet for å bli tatt med på avgjørelser. Disse faktorene kan skyldes forskjeller ved barna, de voksne og situasjonene.

Faktorer ved barna inkluderer forskjeller ved personligheten, forståelsen, modenheten, alder og tidligere opplevelser.

Faktorer ved de voksne inkluderer forskjeller ved holdninger og kommunikasjonsegenskaper.

Faktorer i situasjonen inkluderer graden av trygghet eller sikkerhet, graden av konflikt og følgende av.

Samtidig som sosialarbeiderne ofte sa at avgjørelsen om et barn skulle få være med eller ikke var avhengig av om de vurderte barna som modne nok til å forstå, så syntes de det var vanskelig å forklare hvordan de gjorde denne vurderingen. Kanskje burde det være klare retningslinjer for hvordan en slik vurdering skal gjøres. Enda viktigere er det antagelig å jobbe ut i fra sannsynligheten av at barn forstår ting hvis de blir forklart dem ordentlig, i stedet for å kreve at de må bevise at de har forstått.

Å skape en atmosfære for åpen kommunikasjon, tillit og samarbeid kan hjelpe enormt mye i det å gi barna medbestemmelsesrett.

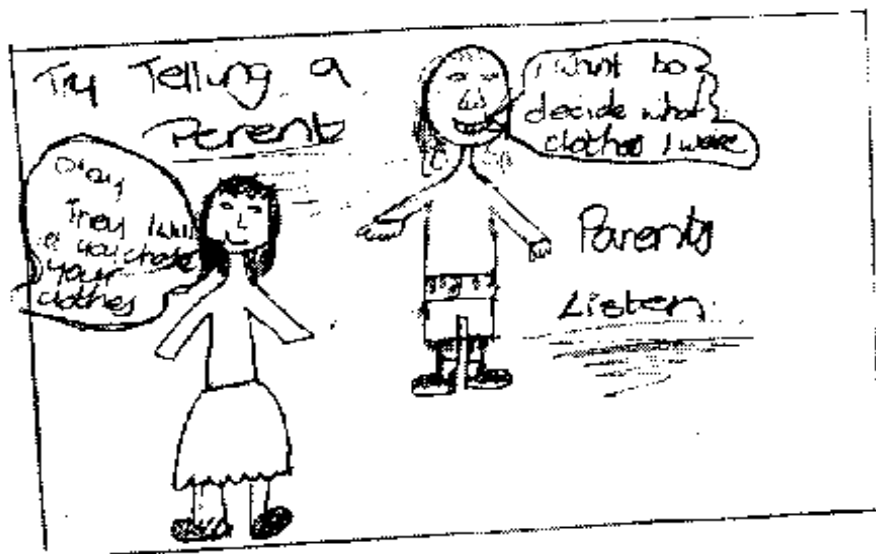

Illustration by James aged 9

Å ta barn med på avgjørelser

Hvorfor blir noen barn hørt mer enn andre?

- Det er forskjeller på barn – personligheten deres, erfaringer og opplevelser
- Det er forskjeller på voksne – deres evner til kommunikasjon, hvor mye de tror på å rådføre seg med barn
- Det er forskjeller på situasjoner – om et barn har slått seg til ro, eller det er i fare
- Det er lettere for barn å bli hørt i familier der man er åpne og stoler på hverandre

”Jeg vet at det innenfor dette teamet er svært ulike meninger om hva barn burde vite og hvordan man skal beskytte dem” (sosialarbeider)

”Vi er alle varieteter av ”Heinz 57”, er vi ikke? Noen sier mer og andre vil ikke si noe. Noen barn er tryggere enn andre”. (sosialarbeider)

”Jeg tror vi noen ganger ikke stoler nok på at barna er i stand til å takle disse tingene – sannheten”. (sosialarbeider)

”Når jeg bare ble vant til det, så forstod jeg. Jeg mener, når du blir eldre så snakker du mer, ikke sant? Så nå lærte jeg å snakke ut. Du føler deg tryggere”. (jente,12)

Vekting av barnets synspunkter

Så snart et barns synspunkt er lagt fram, er det en rekke faktorer som påvirker hvor stor vekt det vil bli lagt på disse synspunktene:

- Hvor godt barnets synspunkt har kommet fram
- Graden av overensstemmelse mellom barnets og den voksnes synspunkt
- Graden av innflytelse som andre personer har på avgjørelser
- Graden av kontroll de voksne ønsker å opprettholde
- Barnets alder
- Hvilke type avgjørelser det er snakk om
- Antatt risiko for barnet

Hvor godt barnets mening blir hørt avhenger av deres evne og trygghet på å si sin mening, hvor villig de voksne er til å lytte, og i hvor stor grad barna ønsker å gjøre de voksne til lags.

Det er et problem dersom barnas ønsker er i konflikt med det de voksne mener er det beste for barnet. De voksne prøver ofte å finne balansen mellom det å gi barnet kontroll og sørge for deres sikkerhet.

Uansett, forskjeller på barn, de voksnes holdninger og graden av risiko er avgjørende faktorer for det endelige resultatet.

Hvis et barns synspunkt blir tilsidesatt, er det veldig viktig å forklare barnet hvorfor. Barn forstår og godtar at mange avgjørelser blir tatt for å beskytte dem. På den annen side er det mange som ikke setter pris på det når de voksne blir *for* beskyttende. Organisatorisk ansvar kan føre til at mange voksne må 'passe sine egne saker'.

Illustration by Emma aged 9

Hvor mye bryr folk seg om barns meninger?

Selv når de voksne vet hva barna mener, er det ikke alltid de bryr seg om det. Hvor mye de legger vekt på det avhenger av:

- Barnas ferdigheter og tillit
- Voksnes villighet til å lytte
- Om det er konflikt rundt det de voksne mener er det beste for dem

Det er veldig viktig å forklare barn hvorfor noe kan skje og hvorfor noe *ikke* kan.

”Hvis et barn ønsker å gjøre noe og voksne mener de ikke burde gjøre det, men at noe annet ville være bedre for dem, hva synes du burde skje da”?

”Opp til et visst punkt burde barnet få ta avgjørelsen, resten kunne man inngå kompromiss på eller noe sånt”. (gutt,12)

”Barndommen handler om å ta sjanser på egen hånd, godta å få ansvar og å lære. Men voksne må også takle det, for å minske følelsesmessig, psykisk eller utviklende skade – men unge lærer av sine feil akkurat som voksne. De må bli gitt muligheter innenfor trygge rammer, muligheter som ikke vil påvirke dem for mye med tanke på fremtiden”. (sosialarbeider)

”For det meste dreide det seg om dem – om hva de mente. De brydde seg ikke om hva jeg mente... Det var hva *de* syntes var best for meg. Jeg kunne si hva som er best for meg, akkurat som du kunne si hva som er best for deg. Jeg trenger ikke, eller noen ganger trenger jeg, men stort sett trenger jeg ikke at andre forteller meg hva som er best for meg” (gutt,12)

Deltakelse som en prosess

Ut i fra det barn og voksne fortalte oss samt våre egne erfaringer underveis, klarte vi å finne noen viktige hovedpunkt for vellykket deltakelse.

Å delta i å ta avgjørelser er en dynamisk **prosess** som inneholder forklaring, rådslagning, diskusjon og samarbeid. Selve prosessen kan være like viktig som utfallet, og for mange barn er det å bli tatt med i prosessen det aller viktigste.

Viktige sider ved prosessen rundt deltakelse er:

- Bygge relasjoner
- tillit og forståelse
- informasjon og forberedelse
- støtte og engasjement
- kommunikasjon
- aktiv lytting
- valg
- styrke til å samarbeide og
- forklaring

Det viktigste er at barna blir hørt, at de kan komme med sine meninger og at de blir støttet. Barn er klar over at de ikke nødvendigvis oppnår det de ønsker selv om de er med på å ta avgjørelser. Det de ønsker mest av alt er **dialog**.

Å delta i å ta avgjørelser er en læreprosess. Jo mer barna er involvert desto oftere vil de bli hørt. Forandring er en toveis prosess: de voksnes oppfatning av barnas kapasitet øker i takt med erfaring og endringer i hvordan de ser på seg selv. Folk oppdager nå at barn kan delta ved enda yngre alder.

Forklaring er et hovedelement. Forklaringer gjør barna i stand til å forstå mer og å delta. De trenger å bli forklart på en klar, forståelig måte av en person som de stoler på. Viktige faktorer for en effektiv kommunikasjon er tid, ærlighet, bruk av kreative aktiviteter, lytte til barnas dagsorden, aktiv lytting, personlig stil, ´seriøs moro´, personlig holdning, rettferdighet og fellesskap.

Mange barn synes det er kjedelig å ´sitte og snakke´. Aktiviteter kan være med på å gjøre prosessen både morsommere og mer interessant, ´bryte isen´, gi barna større muligheter til å sette dagsorden og legge til rette for mer dyptgående spørsmål. Arbeid rundt livshistorien til barnet kan være en hjelp til forklaring og forståelse.

Voksne trenger hjelp til å slippe taket. Det å delta i å ta avgjørelser krever at man utsetter seg for risiko. Dette gjør at barna kan lære av sine feil, ta ansvar for sine handlinger og oppnå økende grad av uavhengighet.

Hvordan bli hørt: Deltakelse som en prosess

- Det å få ta del i avgjørelser er noe som tar tid
- Det er viktige ting som hjelper barn i å bli hørt – slik som støtte og tillit
- Folk lærer hvordan man skal delta ved å *gjøre* det
- Etter hvert som barn får erfaring i å delta, blir de dyktigere, og de voksne ser hvor mye de er i stand til å forstå
- *Forklaring* er hovednøkkelen for deltakelse
- Noen ting gjør at det blir enklere å snakke – for eksempel tegning og spill
- De voksne må noen ganger kunne ´gi slipp´ og la barna gjøre ting – selv om det går galt noen ganger

”Hvordan tror du sosialarbeidere som jobber med barn lettest kan se hva barna ønsker”?

”Jeg synes de skal prate med dem, være vennlig og prøve å bli kjent med dem. Jeg tror at etter en stund når de har blitt ordentlig kjent med deg og stoler på deg, så vil de kunne si `Vel, jeg har holdt det for meg selv en stund nå, men jeg har virkelig ikke lyst til å bo her`. (jente, 10)

”Hvis en annen person som ikke kjente meg noe særlig skulle ta avgjørelser for meg, ville jeg ikke likt det. Men det er helt greit hvis det er moren min, men ikke noen jeg ikke kjenner.”.(jente, 8)

”Jeg tror du må kjenne barna dine veldig godt og være åpen og ærlig så langt det er mulig”. (sosialarbeider)

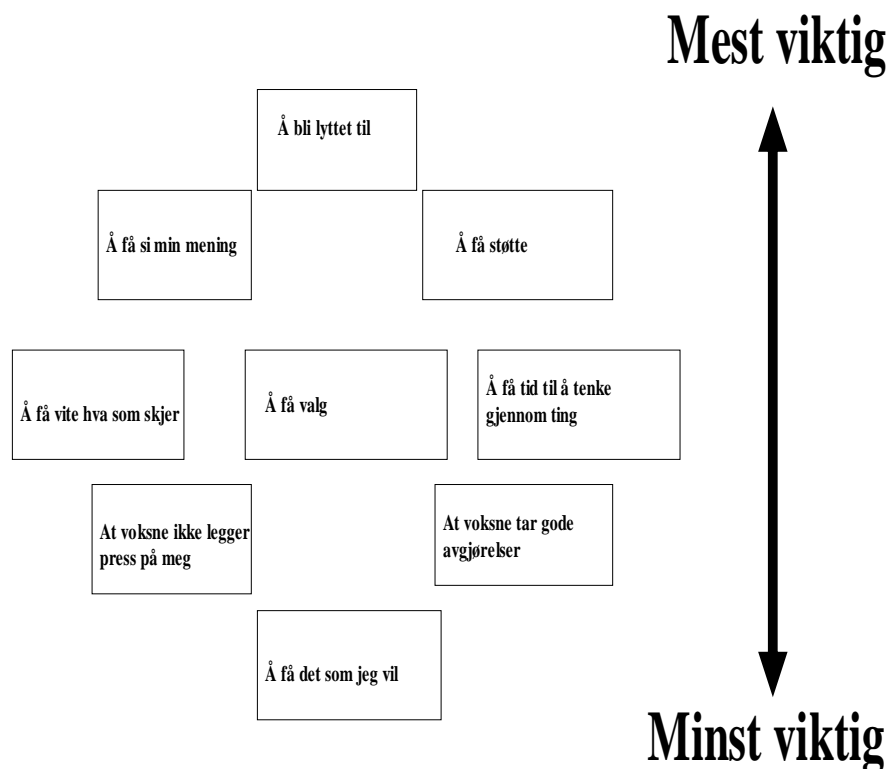
”Du må bygge opp barnets selvtillit og praktisk talt se dem hver dag for at de skal bli trygg nok til å si noe som helst”. (fostermor)

Diamant Rangering

Hva er den viktigste grunnen til å la barn være med på beslutninger?

Vi la fram ni grunner til hvorfor barn må bli hørt, grunner som barna selv hadde gitt oss da vi intervjuet dem. Vi ba grupper av barn rangere disse grunnene etter hva som var viktigst. De fleste gruppene kom til veldig like konklusjoner. Et gjennomsnitt kan sees nedenfor. (Da vi spurte grupper av voksne om å gjøre det samme, var resultatene ofte ganske annerledes.)

Hva barn synes er viktigst

Grunner til å bli hørt – rangering

‘Vi er i alle fall enig om en ting: ”å få det vi vil” er minst viktig... Det viktigste og det minst viktige er omtrent det samme.’ (gutt,12)

‘Kan dere si hvorfor begge to har satt ”å få det jeg vil” som minst viktig?’

‘Fordi det er meningsløst. Du snakker ikke med folk fordi du vil ha alt du ønsker, gjør du vel?’ (jente, 12)

‘Så hvorfor gjør dere det da?’

‘Jeg tror nok man gjør det for å få det man vil ha, men det er ikke det viktigste. Å kunne komme med sine meninger er en av de viktigste tingene, det å bli hørt.’ (gutt,12)

‘Det er ikke sånn at vi kommer hit for å få det vi vil.’ (jente,12)

‘Og hvorfor har dere blitt enige om å sette ”å bli hørt” øverst på lista?’

‘Fordi det er det som er det viktigste’ (jente, 12)

‘Jeg synes ”å få støtte” er det viktigste, fordi hvis det er noe du vil si og du er for redd til å si det, så vil du aldri få lagt det fram og det vil plage deg resten av livet.’ (jente,10)

‘”Å få det jeg vil” er ikke viktig, det er det med avgjørelsene.. metoden for å få det du vil.’ (jente,14)

Hvorfor bør barn ha mer å si?

Barn sier det er viktig for dem å bli hørt i avgjørelser fordi:

- Det er våre liv
- Det er mer rettferdig
- Det gir bedre avgjørelser
- Du skaffer deg mer informasjon og kunnskap
- Du lærer av det
- Det fører til positive forandringer

Voksne gir lignende grunner, men sier også at:

- Barn har rett til å bli hørt
- Barn vil sannsynligvis lettere gå med på delte avgjørelser
- Det øker deling av informasjon og forståelse for alle
- Det gjør dem dyktigere
- Det bedrer forholdet mellom barn og voksne
- Det gir delt ansvar

Noen voksne ser ulemper ved å involvere barn, som det å øke forventningene deres, for så å skuffe dem, de voksne mister kontroll, økende risiko, barn som benytter seg av fordelene og barn som blir fortvilt av innholdet i diskusjonene.

Uansett, de fleste voksne mener det er viktig å involvere barna når avgjørelser skal taes. Når de blir involvert på en støttende måte så kan denne prosessen være utviklende og dyktiggjøre dem.

Illustration by Claire aged 12

Hvorfor barn bør få mer å si:

Barn fortalte at de bør ha mer å si fordi:

- Det er vårt liv
- Det er mer rettferdig
- Det fører til bedre avgjørelser
- Man finner ut hva som foregår
- Man lærer av det
- Det kan gjøre ting bedre

Voksne fortalte oss at barn burde ha mer å si fordi:

- det er deres rett
- det betyr at de godtar bestemmelser
- det gjør at alle er bedre informert
- barn lærer av å delta
- det kan 'dyktiggjøre' dem
- det gjør forholdet mellom barn og voksne bedre
- det fører til delt ansvar

"Hva synes du er fordelene med å ha mer å si i avgjørelser"?

"Jeg synes det er veldig bra, for ellers ville du følt deg tilsidesatt, og hvis de tar avgjørelser som du ikke ønsker føler du deg veldig ukomfortabel". (jente,9)

"Det gir dem ansvar, ikke sant, og de setter pris på tilliten. De burde føle at de ikke kan skuffe deg når de har slik tillit". (fosterpleier)

Tiltak i etterkant av undersøkelsen

Prosessen med å gjøre funnene våre om til strategier for å utvikle fremgangsmåter og praksis, er ikke enkel. Hvis barn og unge skal få mer innflytelse i bestemmelser, så trengs det ordentlige forpliktelser, holdningsendringer, praksis og retningslinjer på flere nivå.

Vi håper å være med på å påvirke endringer gjennom tiltak innenfor en rekke områder:

- **Seminar for å lære å gi tilbakemeldinger.** Vi har kjørt en rekke slike seminar og workshops hos lokale myndigheter, og også konferanser der vi forteller om undersøkelsen vår og informerer voksne om barnas synspunkt. Disse seminarene har inneholdt øvelse på kreativ kommunikasjon med barna, samt håndtering av konflikter mellom 'til det beste' og barnets stemme.
- **Videre analyser** av mønsteret rundt deltagelse og om faktorene som påvirker barns mulighet for å bli inkludert, blir tatt vare på. Vi håper denne analysen vil hjelpe både videre forskning og praksis.
- **Hovedprinsipp og anbefalinger til barneverntjenesten.** Vi jobber tett sammen med lokale myndigheter for å kunne gjøre våre resultater om til handling i form av endringer i fremgangsmåter og praksis. Hovedprinsippene og en rekke anbefalinger står beskrevet i denne rapporten (se under).
- **Veiledning og øvelsesmateriale** blir produsert for praktiserende for å fremme inkluderingen av barn i prosessen rundt avgjørelser.
- **Bøker og artikler.** Det blir skrevet en rekke artikler som angår prosessen rundt barns deltakelse i bestemmelser, for både akademiske og praktiske journaler. Vi håper i tillegg å kunne skrive en bok om 'Barn snakker om avgjørelser som betyr noe'.
- **Lydbånd med barns stemmer.** Vi jobber med å produsere et lydbånd med stemmer fra undersøkelsen sammen med en gruppe barn og unge, og vi håper dette vil kunne gi flere folk bedre innblikk i hva barn tenker.
- **Direkte arbeidsmaterialer.** Vi søker støtte for produksjon av en 'morsom oppfølgingslek', 'emne-bildekort' og 'fullfør setningen-kort' som hjelp til god praksis.

Handlinger som følge av undersøkelsen

- Vi ser fremdeles på informasjonen vi samlet fra folk og lærer av den
- Vi har laget en liste med forslag til folk som tar seg av barn
- Vi produserer øvingsmateriale for folk som jobber med barn
- Vi har kjørt øvingskurs for sosialarbeidere og fosterpleiere
- Vi har skapt aktiviteter som voksne kan bruke sammen med barn
- Vi jobber med en gruppe barn og unge for å få laget et lydbånd med opptak av hva barn sa i løpet av undersøkelsen
- Vi skriver en bok og noen artikler om undersøkelsen vår

”Morsomme oppfølgingsleker”

(gutt, 10)

”Tenk tilbake på dine første oppfølgingsmøter... Hvis en sosialarbeider dukket opp og sa at om to uker skal vi ha et oppfølgingsmøte, men jeg har denne leken som vil forklare det litt bedre, hva ville du synes om det”?

”Det ville vært bedre enn det de vanligvis gjør, når de lar meg sitte der en halv times tid og bare ‘bla, bla, bla...’ Jeg bare gjesper”. (jente,12)

Hovedprinsippene

Gjennom forskningen vår har vi funnet fram til 12 regler som bør ligge til grunn for å engasjere barn og unge som er under omsorg, til å delta i prosessen rundt det å ta avgjørelser.

Engasjement

Barn og unge ønsker flere muligheter til å få sagt det de mener og de ønsker å bli lyttet til. Barn har lettere for å snakke om sine meninger enn det folk tror. Barn lærer ved å delta; jo mer de er involvert, desto større er mulighetene for å bli hørt.

Forberedelse og støtte

Barn og unge trenger forberedelse, støtte og oppmuntring for å være i stand til å være med i prosessen rundt avgjørelser. Noen barn er ikke vant til å si sin mening, mange voksne er ikke vant til å høre etter og noen tema kan være særlig smertefullt eller vanskelig å snakke om. Voksne må gi barna støttende engasjement slik at de blir i stand til å si sin mening. Uavhengig advokathjelp burde bli gjort mer tilgjengelig.

Informasjon

De fleste barn og unge ønsker å bli informert om hva som skjer. De ønsker å bli gitt klar og ærlig informasjon på en støttende måte. Forklaringer gjør at barna er i stand til å forstå mer, kunne si sin mening og spille en større rolle når avgjørelser skal tas.

Valg ved deltakelse

Barn og unge har sine egne behov, interesser og meninger. De burde få velge når og hvordan møter eller kontakt skal foregå. Valg øker sannsynligheten for ekte deltakelse. De burde for eksempel ha mer å si i forhold til oppfølgingsmøter: om de vil delta, hvem andre som skal delta, hvor møte skal holdes, og hvordan de skal delta.

Fokus på barn og unges dagsorden

Barn og unge er sosiale aktører med egne rettigheter. De har sin egen dagsorden. Daglige avgjørelser, sånn som hvor de går, hvilke venner de har og hva de gjør, kan være like viktige som mer langsiktige avgjørelser om deres fremtid.

Aktiv kommunikasjon

Mange barn og unge i denne aldersgruppen sa at de foretrakk aktive kommunikasjons-teknikker (for eksempel aktiviteter, tegning, skrivning, leire, arbeid med livshistorien) i stedet for å bare sitte og snakke – noe som kan være kjedelig. Barn synes det er lettere å delta i samtaler med sosialarbeidere eller i møter hvis det blir brukt aktiviteter de kunne være med på og dersom hele prosessen var morsommere og mer fleksibel.

Tolv regler for å la barn si sin mening

Gjennom undersøkelsen vår fant vi ut at alle disse tolv tingene var viktige for at barn skulle ha mer å si i avgjørelser

- Involver barna – gi dem muligheten til å komme med sine meninger
- Forbered og støtt dem
- Informer – si til barna hva som skjer og hvilke valg de har
- La barna velge hvordan de vil delta
- Legg vekt på det som er viktig for barnet
- Kommuniser aktivt – bruk kreative aktiviteter
- Vær oppriktig – det nytter ikke hvis man ikke *ønsker* at det skal fungere
- Vær rettferdig – det er viktig for barn å vite at de blir behandlet rettferdig
- Gjør ting så normalt som mulig – barn ønsker et vanlig liv
- Hold familiebandene knyttet
- Jobb sammen i fellesskap
- Vær fleksibel

’Hvis et barn spør, så bør de gi et skikkelig svar og ikke bare si, ”jeg kan ikke svare på det”.’ (gutt,14)

”De fleste har ikke sett på det som et spørsmål om myndiggjøring, snarere et spørsmål om det å ta en avgjørelse... Myndiggjøring handler ikke om å få det du vil – det handler om å involvere barna i prosessen”. (sosialarbeider)

”Han [sosialarbeideren] bryr seg egentlig ikke om - når jeg ser slektningene mine . Jeg savner slektningene mine veldig”.

”Hvor ofte ser du dem”?

”Nå er det 4 år siden sist”. (gutt,10)

Reell forpliktelse

Barn og unge kommuniserer best med de som de har bygget opp et samarbeid med, som de kjenner og stoler på. Deltakelse i å ta avgjørelser er en løpende dynamisk prosess som krever en fortsatt investering i tid og støtte fra folk som står barna og de unge nær.

Rettferdighet

Barn og unge ønsker å bli behandlet rettferdig. Alle burde bli hørt like mye. Barn og unge i samme hjem bør bli behandlet likt. Det bør bli gitt gode forklaringer på hvorfor noe kan bli gjort og annet ikke.

Normalisering

Barn og unge ønsker å leve et så normalt liv som mulig. De vil ha den samme friheten og de samme opplevelsene som vennene. De ønsker ikke for sen innblanding fra sosialarbeidere, eller å bli behandlet på måter som gjør at de skyves bort fra vennene (f.eks. sjekkes av politi før man kan være hos venner). Mange barn, unge og pleiere mener det bør gis mer makt til familiene rundt avgjørelser.

Opprettholde familieband

Mange barn ønsker å være mer involvert i avgjørelsene som gjelder når de kan få treffe søsken, foreldre, slektninger og venner. Når barn flytter til nye steder kan det tenkes at de ønsker å opprettholde kontakten med familiemedlemmer og venner som står dem nær.

Fellesskap

Barn er bedre i stand til å være med på å ta avgjørelser når det er godt forhold mellom barnas pleiere, foreldre og sosialarbeidere. Fellesskap mellom de voksne muliggjør kommunikasjon, samarbeid, delt bestemmelsesrett og klare grenser for barnet.

Fleksibilitet

Barn og unge trenger å bli behandlet som enkeltpersoner. Mange av barna, de unge, pleierne og noen av sosialarbeiderne, uttrykte at de noen ganger så på sosialsystemet som ubøyelig og byråkratisk. Dersom sosialtjenesten ønsker å inngå en forpliktelse overfor barn og unges deltakelse i avgjørelser, så må mye endres slik at systemet blir mer fleksibelt og mer barnesentrert.

Min favoritt sosialarbeider

Illustration by Nathan

Anbefalinger fra forskningen

1. Byråer bør ha en bestemt fremgangsmåte for å sikre at barn blir hørt så mye som mulig – dette burde inneholde:
 - En vedtatt rett til å velge om de ønsker å delta på møtene eller ikke
 - blitt gjort oppmerksom på retten til å bli hørt i avgjørelser og til å påvirke resultatet
 - bli tilbudt en person, valgt av barnet selv, til å støtte og snakke for dem
 - en politisk forpliktelse om å involvere barn og deres pleiere i planleggingen av bruk av tjenester.

2. Det bør gis muligheter for barn som er under omsorg å treffe andre i samme situasjon.
 1. Det bør være ordninger for en tydelig overgang fra myndigheter til pleier når det måtte være ønskelig.
 2. Det bør foretas en grundig gjennomgang av retningslinjene rundt barns muligheter til å overnatte hos venner, inkludert krav om sjekk av kriminelle domfelte.
 3. For noen barn som er veletablert i permanent bosted burde myndighetene vurdere om de formelle oppfølgingsmøtene skal reduseres eller gjøres mer fleksible. (Det er kanskje også behov for å følge opp fosterforeldrenes oppfatning av ordningene med bosted.)
 4. Funksjonærer som er ansvarlig for å planlegge og følge opp møter burde oppmuntres til å gjøre møtene mer uformell og trivelig for barn.
 5. Direkte arbeid med barn må være en tydelig bestemt del av sosialarbeiderens oppgave, støttet med tid, opplæring og materielle ressurser.
 6. Pleiere bør få muligheten til opplæring innenfor ulike sider ved barns deltakelse i avgjørelser og grensesetting.

”Jeg synes det er hyggelig at sosialarbeideren kommer og spør barna ”er alt i orden?” og at de får snakke for seg selv – noe som er flott. Ingenting er gjemt bak lukkede dører lenger og det har vært altfor mye sånt... Det at barn får snakke ut er en god ting, det har vært altfor mye som har skjedd bak lukkede dører”. (fosterpleier)

Anbefalinger fra forskningen

- Det må være klare retningslinjer for hvordan barn kan bli hørt, bl.a.:
 - Retten til å delta eller ikke på møter
 - Retten til å bli hørt og kunne utfordre resultatet dersom du ikke er enig
 - Retten til å ha støtte eller advokat på møtene
- Barn og pleiere bør få muligheten til å ta del i planleggingen av tjenester.
- Det bør bli mulig for ´barn som blir passet på´ å møte hverandre.
- Pleiere skulle hatt større mulighet til å ta avgjørelser.
- Reglene bør endres slik at det blir lettere for barn å overnatte hos venner.
- Oppfølgingen må gjøres mer fleksibel for barn som er mer permanent plassert.
- Det burde være måter å gjøre møtene roligere og triveligere for barn.
- Sosialarbeidere bør ha mer opplæring og støtte for å jobbe med barn.
- Pleiere bør ha opplæring knyttet til familieavgjørelser og det å lage regler.

”Vi har vært heldig og nylig fått beskjed om at ”finn en løsning sammen.”

Sosialarbeideren sa ”jeg vil ikke bestemme meg for noe for vi vet at det ikke vil fungere. Så fosterforeldrene og de ordentlige foreldrene kjenner hverandre – dere har hverandres telefonnummer – finn en løsning sammen.” Så hvis barnet sier ”jeg har lyst til å treffe mamma i dag” så kan du ringe henne og si ”ungen din har lyst til å se deg i dag, har du tid til å treffe henne?”, og det fungerer mye bedre på den måten”.

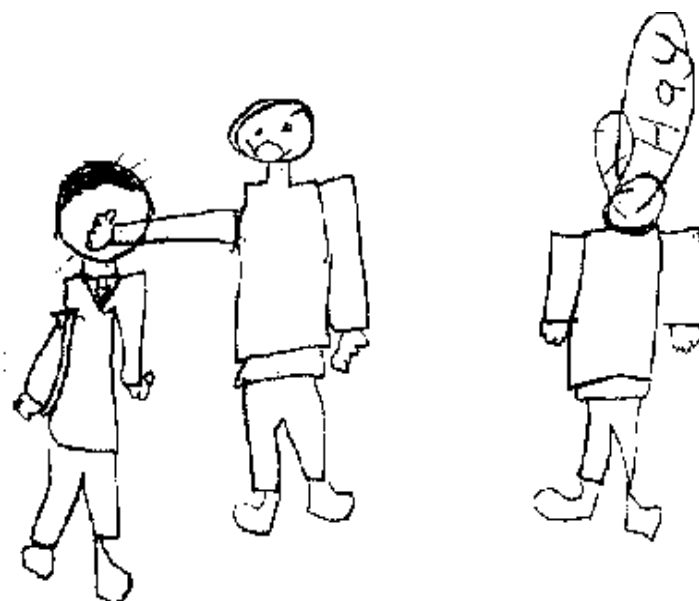
(fosterpleier)

Fra forskning til praksis

Når disse reglene og anbefalingene skal settes ut i livet er det viktig å tenke på hva du kan gjøre både som enkeltperson og for barneverntjenesten du jobber i. Omsetting av disse prinsippene i praksis vil forandre innsats på flere nivåer

- Bearbeidelse av målsettinger og handlingsplaner for barneverntjenesten
- Strategier for å gjøre ord om til handling
- Praksisveiledning
- Opplæring
- Ressurser

Det er oppløftende at alle de syv myndighetene som var involvert i vår undersøkelse har gjort tiltak for å utvikle barns rettigheter eller advokattjenester, eller de har begynt å utvikle retningslinjer for å øke barns deltakelse.

If you see this stop it.
Help them

Illustration by Ian aged 9

”Var det morsomt å lage boka”?

”Det var lettere og jeg trengte ikke å prate, fordi jeg laget en historie med fotoalbum.. Jeg likte det veldig godt, det hjalp meg og skulle jeg bli fortvilt så kan jeg bare se i boka og så blir jeg i bedre humør”. (jente,10)

”Kan sosialarbeidere hjelpe deg å si det du ønsker”?

”Ja, på en måte – hvis du har kjent dem lenge”. (jente,9)

”Jeg tror ærlighet er det de setter mest pris på”. (fosterpleier)

”Jeg mener de bør lytte til alle på samme måte”. (gutt,12)

”Hvis et barn ikke ble utsatt for noen risiko så lever det jo ikke, gjør det vel? Det bare puster, spiser og sover. Det er ikke å leve”. (fosterpleier)

”Man skulle bli hørt uansett hvor gammel man er.. Jeg bryr meg ikke om alder, for får du problemer så burde folk høre på deg uansett. Det kan ikke være sånn at hvis du er 8 år så er det ikke så nøye, kan det vel”? (jente,12)

”Slik som jeg blir redd for å dra noen steder når jeg ikke kjenner folkene... Jeg følte det som jeg ble tatt bort fra mora mi og aldri ville få se henne igjen”. (gutt,11)

”Det var mange ting som aldri skjedde – for eksempel at jeg ønsket å se broren og søsteren min en gang i måneden, noe som aldri skjedde, jeg møtte dem en gang hver sjetten uke. Jeg har lyst til å bo hos pleieren min men det kan jeg ikke”. (gutt,14)

Takk til..

Vi ønsker å takke alle barn og voksne som deltok i undersøkelsen, og til alle de som hjalp oss med råd og praktiske ordninger for gjennomføringen av undersøkelsen eller med tilbakemeldinger og produksjon av materiale. Takk til de lokale myndighetene som ga oss tillatelse til å gjennomføre undersøkelsen i deres område: Bridgend, Rhondda Cynon Taff, Caerphilly, Torfaen, Blaenau Gwent, Monmouthshire og Hereford og Worcester (avdeling Herefordshire). Til slutt, takk til stiftelsen Nuffield, som med sin generøse støtte gjorde dette mulig.

For ytterligere informasjon, kontakt:

Nigel Thomas
International Centre for Childhood Studies
University of Wales Swansea
Singleton Park
Swansea SA1 8PP
Tel/fax: (01792) 295767
Email n.thomas@swan.ac.uk

Takk til alle som deltok i denne undersøkelsen og til alle som hjalp oss.

”Jeg tror at dersom vi ikke lytter til barna, så vil vi til slutt ha mange voksne uten selvtillit og selvaktelse. De vil tro at ingen hører på dem, så hvorfor bry seg med å snakke, ingen er jo interessert”. (sosialarbeider)

”Det er viktig for meg å være med på disse avgjørelsene fordi... det er *mitt* liv”.
(jente,8)